

Nordre Follo
kommune

Vedlegg
Prosedyrer og beskrivelser av skjøtsel

1	PRIORITET OG SKJØTSELSFREKVENS	3
1.1	Parker, torg, sentrumsgater, grøntanlegg, lekeplasser og nærmiljøanlegg	3
1.2	Idrettsanlegg, aktivitetsanlegg og nærmiljøanlegg	5
1.3	Frrområder, naturområder og badeplasser	6
2	PROSEDYRER OG SKJØTSELSBESKRIVELSER	7
2.1	Naturområder og vann	7
2.1.1	Grunnleggende prinsipper	7
2.1.2	Rutiner ved utføring av tiltak som berører natur	8
2.2	Forvaltning av trær	9
2.2.1	Generell rutine for søknader om trefelling	9
2.2.2	Prosedyre for søknad om tre-felling	9
2.2.3	Særlig om rutiner for felling av farlige trær	10
2.2.4	Skjøtsel av trær	10
2.3	Ferskvann og bekker	11
2.4	Bekjempelse av fremmede arter og bruk av sprøytemidler	11
2.5	Skjøtsel av plen	11
2.6	Skjøtsel av grasbakke og blomstereng	12
2.7	Skjøtsel av sommerblomster	12
2.8	Skjøtsel av stauder	13
2.9	Skjøtsel av busker	13
2.10	Skjøtsel av roser	14
2.11	Skjøtsel av grønne tak	14
2.12	Turveier, plasser og skiløyper	15
2.13	Vinterbrøyting og løypenett	15
2.14	Lekeplasser og aktivitetsanlegg	16
2.15	Idretts- friluft- og nærmiljøanlegg	18
2.16	Utstyr, installasjoner og konstruksjoner	21

1 Prioritet og skjøtselsfrekvens

Det er helt nødvendig å foreta en prioritering for hvilke anlegg det skal holdes fokus på i hverdagen. Det er derfor satt opp tabeller for hvilke anlegg i de ulike kategorier som prioriteres fremfor andre. I tabellene listes anleggene opp og det vises til skjøtselsbeskrivelsene som skal følges. Hvis og om behovene for skjøtsel forandrer seg vil vi tilpasse skjøtselen etter dette.

Beskrivelsene av skjøtsel, drift og vedlikehold er basert på:

- Norsk standard 3420-ZK: 2019-Skjøtsel og drift av park- og landskapsområder
- Norsk standard 3420-Z: 2019-kap. ZJ- Drift og vedlikehold av idretts- og aktivitetsanlegg
- Norsk trepleieforum – publikasjon «Beste praksis for beskjæring av trær»
- Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) - Publikasjon «Skjøtsel av blomstereng»
- Kommunes egen skjøtselsbeskrivelse

Norsk standard opererer med kvalitetsklasser og beskriver hver av dem inngående. Der hvor det er hensiktsmessig, avviker kommunen fra standardene. Det er for elementer der standarden legger opp til en høyere frekvens eller metode, enn det vi mener er nødvendig eller hvor det har vært mer hensiktsmessig å bruke beskrivelser fra andre eller egne interne beskrivelser

NS standardene beskrives med angivelse av kvalitetsklasse.

Kommunens beskrivelse er markert med *.

Andre instansers beskrivelser er markert med x.

1.1 Parker, torg, sentrumsgater, grøntanlegg, lekeplasser og nærmiljøanlegg

Prioritet	ANLEGG	plen	grasbakke	blomstereng	busker	Sommerbl.	stauder	rosen	Trær	HELHETS INNTRYKK OG DRIFTSSESONG
1	Rådhuspark i Ski Sentrumsgater Ski Rådhuspark Oppegård Jan Baalsrud plass inkl. minnested Sentrumsgater Kolbotn Myrvoll torg Pleie – og omsorgsboliger Kirker og gravlunder	2	2	1	2	*	2	2	2	Anleggene skal ha høyest prioritet og fremstå som nær perfekte anlegg med svært høye krav til finish. Toalettanlegg skal være åpne og rene i driftssesongen. Driftssesong er bruks eller vekstsesong. I driftssesongen skal anleggene ha daglig søppelrenovasjon og det skal renholdes etter behov

2	Waldemarhøy Vesteråtparken Generasjonsparken Strandliveien ned mot Kolbotnvannet Rosenholmveien	2	2		2	*	2	2	2	<p>Dette er typiske grøntanlegg som skal fremstå som velholdte og attraktive, med høye krav til finish i inngangspartier og typiske oppholdssoner.</p> <p>Driftssesong er normalt vekstsesong. I driftssesong skal anleggene normalt ha ukentlig søppelrenovasjon og renhold.</p>
3	Skole- og barnehage anlegg	3	3		3		2		2	<p>Dette er anlegg med hovedfokus på aktivitet. Det skal legges vekt på at anlegget fungerer godt gjennom hele brukssesongen. Anleggene skal fremstå ryddige og velholdte.</p> <p>Anleggene skal normalt ha søppelrenovasjon og eventuelt renhold i forbindelse med annen drift på stedet</p> <p>Driftssesong hele året</p>
	Lekeplasser Nærmiljøanlegg	3	3		4				2	
4	Andre kommunale grøntanlegg	3	3		3		2	2	2	<p>Anleggene skal fremstå som ryddige. Søppelrenovasjon ved melding eller ved behov</p>
	Kommunale utleieboliger, trygdeboliger og rusboliger	3	3		3		2	2	*	<p>Driftssesong er normal vekstsesong.</p>

1.2 Idrettsanlegg, aktivitetsanlegg og nærmiljøanlegg

Prioritet	ANLEGG	TYPE ANLEGG	DRIFTBESKRIVELSE	RENHOLD/VEDLIKEHOLD OG DRIFTSSESONG
1	Sofiemyr idrettspark, Ski idrettspark, Langhus idrettspark Østre Greverud Siggerud idrettspark Oppegårdbanen Vestenga (Svartskog) Kråkstad idrettsanlegg	Stadion gress	Robotklipper	Regelmessig fjerning av søppel. Enkle reparasjoner/arbeider for å bevare anleggene. Driftes hele brukssesongen.
		Stadion friidrett	NS3420-ZJ4.215 kvalitetsklasse 2	
		Tribuneanlegg	Feiing og renhold	
		Naturgress 11 bane Ski, Oppegårdbanen og Vestenga	Robotklipper	
		Naturgress øvrige	*	
		tribuneanlegg	Feiing og renhold	
		Grusbaner	NS 3420-ZJ4.214	
		Is/skøyteanlegg	NS 4320-ZJ.321	
		Trimpark	Etterse funksjon og underlag	
		Kunstgressbane sommerdrift	*	
		Kunstgressbane vinterdrift	*	
2	Skoleidretts-anlegg inkl. islegging av grusbane Nærmiljø-anlegg Ball-binger Skateanlegg Ball løkker	Sandvolleyball	NS 3420-ZJ4.215	Anleggene skal fremstå som velholdte, ryddige og bruksvennlige. Toalettanlegg skal være åpne og rene i driftssesongen. I skisesongen prioriteres lysløyper foran andre skiløyper. Driftssesong i forhold til bruk,
		Grusbane	Ballflater i skoleanlegg skjøttes etter NS 3420-ZJ4.214, andre flater sees til igjennom sesongen på grunn av ressursmangel	
		Gressbaner	Ballflater i skoleanlegg skjøttes etter kommunens egen standard, andre flater klippes ved behov igjennom sesongen på grunn av ressursmangel	
		Ballbinger	*	
		Is/skøyteanlegg	NS 4320-ZJ.321	

		Trimparker	Etterse funksjon og underlag	
		Pentanque	*	

1.3 Friområder, naturområder og badeplasser

Prioritet	ANLEGG	plen	grasbakke	busker	Trær	HELHETSINTRYKK OG DRIFTSESONG	SØPPEL OG RENHOLD
1	Badeplasser Nordenga	2	2	3	2	Området skal fremstå som rent, ryddig og velholdt. Driftssesong i forhold til bruk. Toalettanlegg skal være åpne og rene i driftssesongen. Driftssesong: Badeplasser; mai-sept. Øvrig vekstsesong.	I driftssesongen skal anleggene ha daglig søppelrenovasjon og renhold etter behov
2	Turløyper	4	3	4	2	Anleggene skal fremstå som bruksvennlige og ryddige. Universelt utforma turveier skal være tilgjengelig for alle, hele barmarksesongen.	Renovasjon og kontroll på våren og høsten og ellers ved melding/behov
3	Friluftsanlegg og friområder generelt	4	3	4	2	Områdene kan ha et naturlig preg eller mer kultivert der en ønsker å ta vare på/reetablere kulturlandskap. Driftssesong: ved behov	Eventuell renovasjon ved melding eller ved behov.

2 Prosedyrer og skjøtselsbeskrivelser

Alle anlegg har flere ulike elementer som skal skjøttes, driftes og vedlikeholdes. Kvalitet på skjøtsel, drift og vedlikehold kan variere på samme type element i ulike anlegg. Eksempler på elementer i anlegg som skal driftes kan være grusbaner, kunstgressbaner, stauder, trær og benker.

Følgende sider viser prosedyrer for forvaltning og en komplett beskrivelse av hvordan samtlige elementer i alle anlegg og i alle områder skal skjøttes og driftes.

Beskrivelsene av skjøtsel, drift og vedlikehold er basert på:

- Norsk standard 3420-ZK: 2019-Skjøtsel og drift av park- og landskapsområder
- Norsk standard 3420-Z: 2019-kap. ZJ- Drift og vedlikehold av idretts- og aktivitetsanlegg
- Norsk trepleieforum – publikasjon «Beste praksis for beskjæring av trær»
- Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) - Publikasjon «Skjøtsel av blomstereng»
- Kommunes egen skjøtselsbeskrivelse

2.1 Naturområder og vann

2.1.1 Grunnleggende prinsipper

- Naturmangfoldloven § 6 (generell aktsomhetsplikt):
Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5. Utføres en aktivitet i henhold til en tillatelse av offentlig myndighet, anses aktsomhetsplikten oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede.
- Vannressursloven §11 (kantvegetasjon):
Langs bredden av alle vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr. Denne regelen gjelder likevel ikke for byggverk som står i nødvendig sammenheng med vassdraget, eller hvor det trengs åpning for å sikre tilgang til vassdraget.

Grunneieren, tiltakshavere og berørte fagmyndigheter, kan krev at kommunen fastsetter bredden på beltet. Bredden kan også fastsette i rettslig bindene planer etter plan- og bygningsloven.

Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfeller frita for kravet i første ledd.

- Miljøinformasjonsloven § 8 (det offentlige ansvar for å ha og tilgjengeliggjøre miljøinformasjon):
Forvaltningsorganer som nevnt i § 5 første ledd bokstav a skal på et overordnet nivå ha miljøinformasjon som er relevant i forhold til sine egne ansvarsområder og funksjoner, og gjøre denne informasjonen allment tilgjengelig.
- Miljøinformasjonsloven § 9 (kunnskap om miljøforhold i egen virksomhet)
Enhver virksomhet som omfattes av kapittel 3 eller 4, plikter å ha kunnskap om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning på miljøet.

2.1.2 Rutiner ved utføring av tiltak som berører natur

All ny kunnskap om naturmangfold (inkludert, men ikke begrenset til forekomster av rødlistearter, forekomster av fremmede arter, naturtypekartlegginger, tak av kartlagt naturtype, viltråkk) skal umiddelbart videreformidles til enhet Klima og miljø i kommunen.

Kommunen benytter følgende sjekklister ved utføring av tiltak som berører natur:

Hovedoppgave	Deloppgave	Tips
Undersøk	<ul style="list-style-type: none">• Søk informasjon i kommunens kartverk• Er det registrert naturverdier som kan bli direkte eller indirekte berørt av tiltaket?• Har vi god nok kunnskap?• Trenger vi tillatelser?	Se spesielt etter: verdifulle naturtyper, utvalgte naturtyper, prioriterte arter, rødlistede arter, fremmede arter, viktige viltområder, kantsone til vassdrag, spesielle reguleringsbestemmelser.
Sjekk med andre berørte lover/myndigheter	Eksempler (ikke uttømmende liste): <ul style="list-style-type: none">• Naturmangfoldloven §6 (aktsomhetsplikten)• Naturmangfoldloven § 49 (utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde)• Forskrifter, f.eks. for verneområder og utvalgte naturtyper.• Reguleringsbestemmelser• Vannressursloven § 11• Markaloven• Plan- og bygningsloven	Tenk igjennom prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 Fylkesmannen er myndighet for verneområder. Berøres kantvegetasjon til vassdrag? Fylkesmannen er myndighet.
Dialog med enhet for Klima og miljø	<ul style="list-style-type: none">• Informer om hva tiltaket går ut på, kunnskapsgrunnlaget og den foreløpige vurderingen hvis tiltaket anses å berøre natur av særskilt verdi for naturmangfold, eksempelvis eiketrær. Innhent vurdering fra Klima og miljø.	
Innhent eventuelle nødvendige tillatelser	<ul style="list-style-type: none">• Ved behov, søk nødvendig tillatelse fra andre virksomheter i kommunen, Fylkesmannen, Landbrukskontoret, etc.	

2.2 Forvaltning av trær

Virksomhet Vei og park forvalter trær på alle regulerte offentlige friområder på kommunal grunn og parker, samt i alle kommunale grøntanlegg. Kommuneskogene forvalter all kommunal skog utenfor regulerte områder, samt LNRF-områder både innenfor og utenfor markagrensa.

2.2.1 Generell rutine for søknader om trefelling

Det er et løpende behov for felling og skjøtsel av trær på kommunal grunn. Andre virksomheter og innbyggere har mulighet for å søke om å felle trær på kommunale eiendommer og i friområder. Kommunen feller først og fremst risikotrær. Utover dette felles trær som på bakgrunn av fullført saksbehandling samtykker til, gitt av kapasitet i virksomheten. Nye søknader blir først og fremst behandlet i vinterhalvåret og fellinger utføres hovedsakelig i vintersesong. Tillatelser til felling gis av faglig ansvarlig i virksomhet Vei og park, etter at området er befart og annen eventuell faglig vurdering er innhentet.

Det gis i noen tilfeller tillatelse til at trær blir felt av søkeren selv. I disse tilfellene vil det bli gitt en detaljert tillatelse til tiltaket, samt at det blir gjennomført en etterbefaring når tiltaket er gjennomført. Der private gis tillatelse til, på egenhånd, å felle trær på kommunal grunn, blir det skriftliggjort tydelig at dette gjennomføres for egen regning og risiko.

Alle eiketrær, også de som ikke omfattes av Forskrift om utvalgte naturtyper, skal så langt det er mulig bevares, spesielt i områder med eiketremiljø (flere gamle eiker i nærheten av hverandre). Dersom eik felles eller store grener beskjæres, skal tømmeret legges på eikekirkegården på Ellingsrud (markert med blått rektangel på kart). For hule eiker gjelder strengere regler for hva som er tillatt. Enhet for Klima og miljø skal alltid kontaktes før tiltak som kan påvirke eika iverksettes (felling, beskjæring, fristilling etc.)

2.2.2 Prosedyre for søknad om tre-felling

Søknad om trefelling foretas gjennom et elektronisk søknadsskjema. Informasjon om dette ligger på kommunens hjemmeside <https://www.nordfollo.kommune.no/tjenester/vei-trafikk-og-park/trefelling-og-veltede-trar/>

Det vurderes følgende før trær tillates felt:

- Er trærne en fare for barn som leker, folk som ferdes i området eller for bygninger?
- Hindrer trærne sol og lys i forhold til plassering/ høyde/ tetthet?
- Trærnes art, alder og kondisjon
- Estetiske vurderinger i området som helhet

- Klimatiske forhold, spesielt økt vind
- Enighet/uenighet i nabolaget
- Hensyn til biologisk mangfold på stedet
- Grannelova

2.2.3 Særlig om rutiner for felling av farlige trær

Kommunen får ofte inn henvendelser om antatt farlige trær og ikke minst trær som har falt. Slike henvendelser går direkte til avdeling for drift og vedlikehold av park og idrett. Kyndig driftspersonell befarer området og vurderer tiltak i hvert tilfelle.

Det vurderes følgende før trær felles:

- Er trærne farlige for barn som leker, folk som ferdes i området eller for bygninger?
- Det vurderes i hvert tilfelle om felling vil påvirke andre trær i området.
- Det skal søkes informasjon fra enhet Klima og miljø om trær i områder som er regulert til naturvernformål, som befinner seg i områder med vesentlige naturverdier eller som omfattes av Forskrift om utvalgte naturtyper (hule eiker).
- I områder vernet etter naturmangfoldloven gjelder egne vernebestemmelser, og trær vil ikke kunne felles med mindre bestemmelsene åpner for dette.

2.2.4 Skjøtsel av trær

Type beskrivelse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
NS 3420-ZK2.71 Kvalitetsklasse 2	Trær Ved skjøtsel av trær skal det tas hensyn til treets aldersfase. Beskjæring og beskjæringssnitt skal være i henhold til <i>Beste praksis for beskjæring av trær</i> www.trepleieforum.no	Midlertidig oppbinding fjernes når denne er overflødig, senest 3 år etter planting. Permanent tre-beskytter skal kontrolleres slik at denne ikke skader treet. Vanning av tre i etablerings- og oppbyggingsperioden: For etableringsskjøtsel skal behovet for vann vurderes kontinuerlig.. Det skal vannes rikelig når det vannes. Rotklumpen skal aldri tørke ut. Beskjæring av tre i funksjonsperioden: Farlige greiner, eller greiner som forventes kan bli farlige fjernes Rot og stammeskudd skal fjernes årlig Beskjæring av tre i etablerings- og oppbyggingsfasen: Beskjæring av trær kan starte når veksten er kommet godt i gang etter planting. Normalt skal alltid krona utgjøre halve totalhøyden i oppbyggingsfasen, og treet skal bygges opp med god kronestruktur og gode greinvinkler. Trær ved bygninger og veier skal formes tidligst mulig, slik at man unngår framtidige konflikter Jord og ugras: Ugras innenfor en sirkel med 50 cm diameter skal ikke forekomme de første vekstsesongene, vurdere behov for toppbark. Skjøtsel utover dette skal avtales med forvalter.
Kommunens egen beskrivelse	Som ovenfor	Skjøtsel gjennomføres ved behov og avtales med forvalter

2.3 Ferskvann og bekker

Type beskrivelse og eventuell kvalitetsklasse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
Kommunens egen beskrivelse	Vann og bekker	Kanter og bredder skal være i god stand. Vegetasjon som fører til gjengroing, endringer i bruk, vannstand og landskapsbilde skal kontrolleres og eventuelt reduseres regelmessig. Det skal legges vekt på å fjerne vegetasjon som kan være til hinder for vannløpet. Det skal bestrebes å kontrollere tilveksten av uønskede arter og nye bestander som meldes inn til virksomhet Vei og park og enhet for klima og miljø.

2.4 Bekjempelse av fremmede arter og bruk av sprøytemidler

Det er behov for ytterligere kartlegging av fremmede arter for å oppnå kunnskap om utbredelse, spredningspotensiale og hvilken trussel dette utgjør mot naturmangfoldet. Virksomhet Vei og Park vil i samarbeid med enhet for Klima og miljø utarbeide en strategiplan for dette arbeidet, med oppstart høsten 2022. Med en slik plan vi vi sikre at arbeidet som utføres er målrettet. Det er videre nødvendig med et godt samarbeid mellom nabokommuner, Bane NOR og Statens vegvesen. Driftsavdelingen må være godt rustet til å gjenkjenne og implementere dette arbeidet i feltet.

Videre er informasjonsarbeid ut til befolkningen et viktig element i denne strategien. Det utgis årlig en artikkel om fremmede arter i "Din kommune", som informerer befolkningen om hensyn som må tas og hvordan man skal håndtere sitt hageavfall. Hageavfall er en stor kilde til spredning av uønskede arter. Dette gjelder for hageavfall i alle former som greiner, løv, ugress, avklipp etc. Det er ulovlig å kaste hageavfall i naturen. Når kommunen avdekker tømt hageavfall på kommunal grunn, fjernes dette. Dersom kommunen oppdager tømt hageavfall på privat grunn, oppfordrer kommunen til at hageavfallet fjernes.

Ved håndtering av store masser må det utvises aktsomhet for å unngå spredning av uønskede arter. Det har blitt utarbeidet en veileder for håndtering av overskuddsmasser i Follo. Det er viktig at denne er godt kjent innad i organisasjonen.

2.5 Skjøtsel av plen

Type beskrivelse og kvalitetsklasse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
NS 3420-ZK2.1 Kvalitetsklasse 2	Plen	Næringsbalanse: Sunn vekst hele vekstsesongen Klipping: Grashøyden skal være mellom 50 og 120 mm. Klipping mot sokler og kanter mv: Grasetts høyde inntil sokler, murer mv. samt rundt stolper og trær skal ha maksimal høyde 140 mm. Avklipp: Avklipp skal ikke ligge i klumper Ugras: Ensartet plen der innslag av noe ugras tolereres. Løv: Males på stedet eller fjernes, avhengig av mengde og værforhold. <u>Merknad:</u> Ved gode vekstforhold kan det antas at en grashøyde på 50-110 mm tilsvarer klipp en gang hver uke.
NS 3420-ZK2.1 Kvalitetsklasse 3	Plen	Næringsbalanse: det skal ikke oppstå vekststagnasjon Klipping: Grashøyden skal være mellom 70 – 150 mm.

		<p>Klipping mot sokler mv.: Gras inntil sokler, murer mv. samt rundt stolper skal ha maksimal høyde på 200 mm.</p> <p>Avklipp: Avklipp skal ikke hindre grasets vekst.</p> <p>Ugras: ugras skal ikke utkonkurrere graset.</p> <p>Løv: Løv males normalt på stedet.</p> <p>Merknad: Ved gode vekstforhold kan det antas at en grashøyde på 70 – 150 mm tilsvarer klipp ca. hver 2. uke.</p>
NS 3420-ZK2.1 Kvalitetsklasse 4	Plen	<p>Klipping: Grashøyden skal være mellom 80 – 200 mm.</p> <p>Løv: Ingen løvhåndtering</p> <p>Merknad: Ved gode vekstforhold kan det antas at en grashøyde på 80 – 200 mm tilsvarer klipp ca. hver 3 uke.</p>

2.6 Skjøtsel av grasbakke og blomstereng

Type beskrivelse og kvalitetsklasse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
NS 3420-ZK2.2 Kvalitetsklasse 2	Grasbakke	<p>Slått: graset skal slås inntil tre ganger i vekstsesongen. Første slått skal skje ved avslutningen av engfloraens blomstring. Siste slått utføres før graset avmodning.</p> <p>Øvrig behov for slått tilpasses lokalitet.</p> <p>Avklipp: skal fordeles utover arealet</p> <p>Løv: Ingen løvhåndtering</p>
NS 3420-ZK2.2 Kvalitetsklasse 3	Grasbakke	<p>Slått: Graset skal slås to ganger i vekstsesongen. Først slått bør skje ved avslutningen av engfloraens blomstring.</p> <p>Avklipp: Avklipp skal fordeles utover arealet</p>
NIBIO Skjøtsel av blomstereng	Blomstereng	<p>Sein slått med lå, kantklipper eller tohjulsslåmaskin. Slåtten gjennomføres etter at de fleste artene har blomstret av og satt frø. (sist i juli eller første halvdel av august) Ved kraftig tilvekst kan andregangsslås mot slutten av vekstsesong</p> <p>Avklipp: skal bakketørkes før det fjernes for å stimulere frøspredning.</p> <p>Nyetablert eng: Kan være nødvendig med flere slåtter som utmagringstiltak hvis enga er sådd på næringsrik jord og det er et problem med ugras. Utførelse: tidligslått i mai når ugresset er i kraftig vekst, samt en sein slått i august når markblomstene har modne frø.</p>

2.7 Skjøtsel av sommerblomster

Type beskrivelse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
Kommunens egen beskrivelse	Utplantningsplanter (sommerblomster)	<p>Plantene skal ha jevn og sunn vekst hele vekstsesongen. Plantene plantes i jord med langtidsgjødsel.</p> <p>Synlig jord skal være løs</p> <p>Ugras som vokser i randsonen eller gjennom planting og rotugras skal ikke forekomme.</p> <p>Soppsykdom eller skadegjørere skal ikke hemme pryddverdien vesentlig</p> <p>Plantevalg, leveringskvalitet og avstander skal gi optimal virkning fra tidlig i juli.</p>

		Det skal beskjæres for å styre vekst utviklingen. Visne plantedeler skal fjernes.
--	--	---

2.8 Skjøtsel av stauder

Type beskrivelse og kvalitetsklasse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
NS 3420-ZK2.4 Kvalitetsklasse 2	Stauder	<p>Omfatter skjøtsel av staudebed, markdekkende og frittstående stauder, sedumdekker, regnbed, plantevegger, samt løk og knoller som skjøttes som stauder. Næringsbalanse: Plantene skal ha jevn og sunn vekst i hele vekstsesongen</p> <p>Ugras: Tilnærmet ugrasfri jord. Det skal ikke forekomme frøspredning av ugras innenfor plantefeltet. Rotugras tolereres ikke.</p> <p>Kanter: Kanter skal ha en jevn og presis linjeføring</p> <p>Nedskjæring: Plantene skjæres ned <u>ettermønt/tidlig vår</u>. Arter skjæres ned i vekstsesong hvis de mister sin pryddverdi. Synlig jord skal være løs.</p> <p>Andre krav: Plantene skal ha planteavstand og dekkeve som dekker markflaten fullstendig innen 2. sesong etter planting. Visne stauder som skjemma plantefeltet males opp på stedet evt. fjernes. Åpne felt skal gjenplantes årlig. Jordforbedring med kompost hvert 3-5 år. Plantingen skal vannes jevnlig i tørkeperioder. Det kan vurderes om en del av planteavfall kan males opp og legges ned som næring i bedet. Plantene deles etter 10 år.</p>

2.9 Skjøtsel av busker

Type beskrivelse og kvalitetsklasse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
NS 3420-ZK2.51 kvalitetsklasse 2	Omfatter skjøtsel av buskplantinger og hekker inkl. klatreplanter.	<p>Næringsbalanse: Buskene skal ha sunn vekst i hele vekstsesongen.</p> <p>Beskjæring: For formede busker og hekk, skjæres tilvekst tilbake én gang i vekstsesongen. Beskjæringsteknikk og tidspunkt tilpasses arten. Døde og skadde greiner skal ikke skjemma helhetsinntrykket.</p> <p>Ugrastoleranse: Tilnærmet ugrasfri jord. Det skal ikke forekomme frøspredning av ugras innenfor plantefeltet. Rotugras skal ikke vokse gjennom plantedekket eller i randsonen.</p> <p>Kanter og overganger: Presis linjeføring</p> <p>Løvhåndtering: Løv fjernes normalt ikke.</p> <p>Andre krav: Åpne buskplantinger skal ha dekke av ca. 12 cm toppbark. Dette vedlikeholdes med 3 årig intervaller. Åpne felt skal gjenplantes årlig. Jordforbedring med kompost hvert 5-10 år avhengig</p>

		av behov. Plantingen skal vannes jevnlig i tørkeperioder, første vekstsesong.
NS 3420-ZK2.51 Kvalitetsklasse 4	Omfatter skjøtsel av buskvegetasjon, inkl. klatreplanter, som ikke skal formes	<p>Næringsbalanse: Ingen krav</p> <p>Beskjæring: Formede busker og hekker skjæres årlig slik at formen opprettholdes på sikt. Døde og betydelig skadde busker fjernes årlig.</p> <p>Ugrastoleranse: Ugras skal ikke utkonkurrere beplantningen, eller hemme buskens vekst vesentlig. Vedaktige ugras skal ikke etablere seg i randsonen.</p> <p>Løvhåndtering: Løv fjernes ikke. Løv fra omkringliggende flater kan om mulig blåses inn i plantingen.</p> <p>Andre krav: Plantingen, spesielt kantsonene skal fremstå ryddig og helhetlig. Åpne plantinger skal ha dekke av ca 12 cm bark eller flis. Åpne felt skal gjenplantes årlig.</p>

2.10 Skjøtsel av roser

Type beskrivelse og eventuell kvalitetsklasse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
NS 3420-ZK2.6 Kvalitetsklasse 2	Rabattroser, markdekkende roser og gjenblomstrende buskroser	<p>Næringsbalanse: sunn vekst i hele vekstsesongen</p> <p>Ugrastoleranse: Tilnærmet ugrasfri jord. Det skal ikke forekomme frøspredning av ugras innenfor plantefeltet. Rotugras skal ikke vokse gjennom plantedekket eller i randsonen.</p> <p>Kanter og overganger: Presis linjeføring</p> <p>Supplerende skjøtselstiltak: Skjæres tilbake om våren. Det skal skjæres tilbake for å stimulere blomstring i løpet av vekstsesongen. Skadedyr og plantesykdommer skal ikke være til hinder for plantens utvikling. Synlig jord skal være løs.</p>

2.11 Skjøtsel av grønne tak

Type beskrivelse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
Kommunens egen beskrivelse.	Sedumtak	<p>Vegetasjonen tar skade av gangtrafikk, særlig når det er frost.</p> <p>Bør gjødsels hver vår.</p> <p>Det må ryddes for annen tilvekst av andre planter.</p> <p>Løv og barnåler må fjernes fra dekket.</p> <p>Ved lang tørkeperiode bør mattene vannes.</p> <p>Ved skader kan man bruke eksiterende sedum hvor det er god vekst og spre over på de tomme områdene, gjerne med</p>

		litt ny jord eller sand. Bør holdes fuktig i 1-2 uker til det har rotet seg. Kan gjerne gjødsle nyplanting i mai/juni.
Kommunens egen beskrivelse.	Gresstak	Gresset skal slås hvert år på høsten og gressavfallet skal fjernes. Det må ryddes for annen tilvekst av andre planter. Gresset skal kalkes årlig. Det skal gjødsles første året etter legging. Det skal vannes ved ekstrem tørke første året, etter dette skal gresset være i stand til å klare seg. Dette må vurderes fortløpende i svært tørre sesonger.

2.12 Turveier, plasser og skiløyper

Type beskrivelse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
Kommunens egen beskrivelse	Veier og plasser med grusdekke i offentlige anlegg. Sommerdrift	Etter vintersesongen skal grusdekke kontrolleres, evt. slåddes, planeres, vales og om nødvendig suppleres med aktuell grus. Slådding, skraping evt. valsing foretas gjennom året når dette er nødvendig for å holde toppdekket med en jevn overflate. Løv skal fjernes Ugrasbeskjempelse i anlegg med prioritering 1 og 2.
Kommunens egen beskrivelse	Veier og plasser med grusdekke i friområder. Sommerdrift	Etter vintersesong skal grusdekke kontrolleres, evt. sloddes, planeres, valse og om nødvendig suppleres med aktuell fraksjon. Etter kraftig nedbør skal også utsatte veistrekk kontrolleres og eventuelt repareres. Grøfter, sluk og stikkrenner kontrolleres og rengjøres min. 1 g. pr. år og ved behov utover dette. Årlig kantklipping i hovedløypene, juni-juli
Kommunens egen beskrivelse	Samlepost for alle faste belegg i offentlige anlegg. Sommerdrift	Ugrasbekjempelse utføres på aktuelt belegg, min. 1 g. pr. sesong. Belegg og kanter kontrolleres årlig, og mindre reparasjoner utføres i sommerhalvåret Større reparasjoner vurderes løpende.

2.13 Vinterbrøyting og løypenett

Type beskrivelse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
Kommunens egen beskrivelse	Brøyting av veianlegg og plasser ved institusjoner, skoler og barnehager. Vinterdrift	Brøytetekart utarbeides av kommunen.
Skiforeningens egen beskrivelse	Skiløyper Vinterdrift.	Løypeoppkjøring utføres av skiforeningen. Virksomhet Vei og park er ansvarlig for lys.

2.14 Lekeplasser og aktivitetsanlegg

Type beskrivelse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold																							
Ettersyn skal utføres i henhold til kommunenes ettersynsprogram. Lekeutstyr og fallunderlag på lekeplasser skal kontrolleres og suppleres/repareres i henhold til NS-EN 1176 og NS-EN 1177	Drift av lekeplass og nærmiljøanlegg.	Lekeplasser og nærmiljøanlegg skal fremstå ryddig, velholdt og bruksvennlige hele året.																							
	<p>Gjelder ettersyn og drift av elementer og utstyr for lek og aktivitet.</p> <p>NB: gjelder også for elementer som ikke kategoriseres som lekeplassutstyr, eksempelvis fotballmål, basketstativer etc.</p>	<p>Ettersynsprogram for utstyr og installasjoner:</p> <p>Definisjoner: Visuelt ettersyn utføres for å oppdage farer som kan skyldes hærverk, bruk eller værforhold Kompetansekrav: Ikke krav til fagkompetanse.</p> <p>Funksjonsettersyn: Detaljert ettersyn med sikte på å undersøke utstyrets virkemåte og stabilitet, særlig med hensyn til slitasje. Kompetansekrav: dokumentert opplæring, lekeplasskontroll</p> <p>Årlig hoved ettersyn: Kontroll av den generelle sikkerheten til utstyr, fundamenter og underlag eks. virkningene av værforhold, synlige tegn på rust eller råde og enhver endring i utstyrets sikkerhet som skyldes utførte reparasjoner, tilføyelser eller utskiftning av deler. Den generelle sikkerheten på det aktuelle lekearealet, inkl. naturmark kontrolleres, eks gjerder, stein og trær. Kompetansekrav: Dokumentert opplæring, lekeplasskontroll.</p> <p>Frekvens for ettersyn:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Anleggstype</th> <th>Visuelt ettersyn</th> <th>Funksjons- -ettersyn</th> <th>Årskontroll</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Skoler/ nærmiljøparker</td> <td>Daglig</td> <td>Hver 3. mnd</td> <td>Årlig okt-jur</td> </tr> <tr> <td>Barnehager</td> <td>Daglig</td> <td>Hver 3. mnd</td> <td>Årlig okt-jur</td> </tr> <tr> <td>Balløkker m/idrettsutstyr</td> <td>Ukentlig</td> <td>Hver 3. mnd</td> <td>Årlig okt-jur</td> </tr> <tr> <td>Offentlig lekeplass</td> <td>Ukentlig</td> <td>Hver 3.mnd</td> <td>Årlig okt-jur</td> </tr> <tr> <td>Gapahuger/lav er m/tilhørende anlegg</td> <td>Ukentlig</td> <td></td> <td>Årlig okt-jur</td> </tr> </tbody> </table>	Anleggstype	Visuelt ettersyn	Funksjons- -ettersyn	Årskontroll	Skoler/ nærmiljøparker	Daglig	Hver 3. mnd	Årlig okt-jur	Barnehager	Daglig	Hver 3. mnd	Årlig okt-jur	Balløkker m/idrettsutstyr	Ukentlig	Hver 3. mnd	Årlig okt-jur	Offentlig lekeplass	Ukentlig	Hver 3.mnd	Årlig okt-jur	Gapahuger/lav er m/tilhørende anlegg	Ukentlig	
Anleggstype	Visuelt ettersyn	Funksjons- -ettersyn	Årskontroll																						
Skoler/ nærmiljøparker	Daglig	Hver 3. mnd	Årlig okt-jur																						
Barnehager	Daglig	Hver 3. mnd	Årlig okt-jur																						
Balløkker m/idrettsutstyr	Ukentlig	Hver 3. mnd	Årlig okt-jur																						
Offentlig lekeplass	Ukentlig	Hver 3.mnd	Årlig okt-jur																						
Gapahuger/lav er m/tilhørende anlegg	Ukentlig		Årlig okt-jur																						
		<p>Feilretting og vedlikehold</p> <p>Definisjoner: A-feil: kan medføre død. B-feil: kan medføre varig mén C-feil: kan medføre mindre skader uten varig mén</p>																							

		Ved visuelt ettersyn	Ved funksjons- Ettersyn	Ved årskontroll
		<p>Fjerne glasskår og stein i underlaget. Oppdage farer som følge av hærverk, bruk og værforhold. Oppdage ødelagte deler og fundamenter. Melde fra til Vei og park ved feil.</p>	<p>Detaljert ettersyn med sikte på å undersøke utstyrets virkemåte og stabilitet, særlig med hensyn til slitasje. Vurdere behov for annet vedlikehold for å ivareta funksjonskrav på området og iverksette nødvendige tiltak.</p> <p>Utbedre A-feil umiddelbart. Utbedre B-feil innen 1 mnd. Utbedre C-feil innen 3 mnd.</p>	<p>Kontroll av den generelle sikkerheten til utsø fundamenter og underlag eks. virkningene av værforhold, synlig tegn på rust eller råte og enhver endring i utstyrets sikkerhet som skyldes utførte reparasjoner, tilføyelser eller utskiftning av dele</p> <p>Den generelle sikkerheten på det aktuelle lekeareale inkl. naturmark kontrolleres, eks. gjerder, stein og trær.</p> <p>Dette gjøres i henhold til forskrift og NS</p> <p>Utbedre A-feil umiddelbart. Utbedre B-feil innen 1 mnd. Utbedre C-feil innen 3 mnd.</p>

2.15 Idretts- friluft- og nærmiljøanlegg

Sommerdrift

Type beskrivelse og eventuell kvalitetsklasse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
Kommunens beskrivelse Robotklipper	Drift og vedlikehold av grasbaner-sommerdrift	Gresset skal holdes i jevn høyde mellom maks 65 mm og min. 30 mm. Det skal være minimum høyde før kamp. Banen merkes før hver kamp. Mål og nett holdes i orden. Banen vannes etter behov. Gresset skal gjødsles ved behov. Det skal re-sås når nødvendig og matta skal vertikal skjæres og luftes regelmessig.
Kommunens beskrivelse Kvalitetsklasse 2	Drift og vedlikehold av grasbaner-sommerdrift	Gresset skal holdes i jevn høyde mellom maks 65 mm og min 40 mm. Det skal være minimumshøyde før hver kamp. Banen merkes før hver kamp. Mål og nett holdes i orden. Det skal vannes, gjødsles og re-sås ved behov. Vertikalskjæres og luftes ved behov
Kommunens egen beskrivelse	Drift og vedlikehold av kunstgressbaner – sommerdrift	<p><u>Tiltak før sesongstart:</u> Banen skal befares før overtagelse fra vinterdrift.</p> <p><u>Ukentlig vedlikehold:</u> Banen skal børstes/slåddes minimum 1-2 ganger pr. uke. Kontroll av linjer og skjøter. Etterfylling av granulat, sjekk spesielt målområder, corner og midtpartier. Målinger av granulat foretas på faste målepunkter og dette skal loggføres. Løsgjøring/harving skal utføres 1 g. pr. uke.</p> <p><u>Månedlig vedlikehold:</u> Topprens: skal utføres 2-3 ganger pr. mnd. Dyprens skal utføres 2 ganger i driftssesongen. Etterfyllinga av granulat. Sjekk fri stråhøyde. Maks 15 mm fri stråhøyde, dvs. 25 mm med granulat</p> <p>Merknad: uønsket materiale som snus, tyggegummi, løv, barnåler, mose m.m. skal fjernes.</p> <p><u>Driftssesong:</u> 01.04-31.10</p> <p>Merk: Kunstgressleverandør kan ha spesielle krav utover dette.</p>
Kommunens egen beskrivelse	Drift og vedlikehold av kunstgress i ballbinge - sommerdrift	Behov for vedlikehold/reparasjoner meldes forvalter.
NS 3420-ZJ4.214 Kvalitetsklasse 2	Drift og vedlikehold av	Toppdekket skal ha jevn tykkelse og tilfredsstillende fasthet. Overflatens planhet skal være < 40 mm på 3 m

	grusbane-sommerdrift-fotball	lengde. Banen skal slåddes for å gjenopprette kravet til planhet. Utførelsen skal oppnå nødvendig fasthet til bruken. Ugras skal fjernes når det er til sjenanse for funksjonen/aktiviteten.
Kommunens egen beskrivelse	Drift og vedlikehold av grusbane for petanque-sommerdrift	Behov for vedlikehold/reparasjoner meldes forvalter. Banen skal holdes fri for ugras under sesong.
NS 3420-ZJ4.215 Kvalitetsklasse 2	Drift og vedlikehold av kunststoffbaner sommerdrift-friidrett	Overflaten skal rengjøres årlig ved suging, lett feiing, spyling eller blåsing. Banen skal kontrolleres for skader før driftssesongen, før viktig idrettsarrangement og minst hver 2. måned. Banen skal kontrolleres for skader etter arrangement av annen kategori enn idrett.
NS 3420-ZJ4.215	Drift og vedlikehold av sandflater-sommerdrift - volleyball	Utførelse: Løv og avklipp skal fjernes Hardpakket sandlag skal løsgjøres i 20 cm dybde Sand skal tilbakelegges innenfor kantavslutningen Sand skal fordeles og overflaten skal jevnes Ettersyn av kantavslutning/overgang skal utføres Andre krav: det skal etterfylles sand ved behov

Vinterdrift

Type beskrivelse og eventuell kvalitetsklasse	Type element	Beskrivelse av skjøtsel, drift og vedlikehold
NS 3420-Zj4.321	Drift og vedlikehold av utendørs isanlegg-naturis	<u>Tiltak før sesongstart:</u> Banen skal holdes fri for snø frem til vanning starter. MERKNAD: Dette for å få mest mulig frost eller tele i bakken før etablering av isbane og for å unngå ujevnheter som dannes på grunn av snø og snøslaps som fryser til. Ved grusbaner som underlag skal banen slåddes eller vales før frost. <u>Tiltak i sesongen:</u> Isflates areal skal opprettholdes gjennom sesongen. MERKNAD: Det anbefales at istykkelsen er ca. 10 cm. Isen skal skrapes før preparering eller vanning. Banen skal brøytes ved snøfall og før neste preparering eller vanning. Sandfangkummer skal inspiseres og tømmes ved behov.
Kommunens egen beskrivelse	Drift og vedlikehold av kunstgressbaner - vinterdrift	<u>Driftssesong:</u> 01.04-31.10 <u>Tiltak før sesongstart:</u> Banen skal befares før sesongstart. <u>Tiltak i sesongen:</u> Banen skal måkes når det snør, ikke vent til dagen etter.

	<p>For ikke å skade kunstgresset må man bruke riktig brøyteutstyr.</p> <p>Bruk plog som kan justeres i høyden og som har buet skjær som får snøen til å rulle. Skjæret skal ikke kjøres for lang ned mot gressflaten, slik at gresset kan skades.</p> <p>Kant på plog eller annen maskin må være gummibelagt. Ved all kjøring/vedlikehold skal det kjøres med lette traktorer/-maskiner med gressdekk og en totalvekt på maks 2.5 tonn. Hjultrykket skal være under 0,75 kg/cm². Full snølast på et vinterskjær gir enorm tyngde mot underlaget.</p> <p>-Snøfreser kan brukes på kantene av banen for å frese/-kaste snøen ut av banen og inn på duken som skal samle opp granulater som følger med snøen. Det er viktig å stille freser i riktig vinkel slik at snøen ikke havner andre steder enn på duk eller asfalt.</p> <p>-På oppvarmede baner, blir som regel den nederste snøen fuktig og ved kjøring eller annen aktivitet på banen før all snø er borte, kan det lett bli is. Derfor så lite kjøring på banen som mulig.</p> <p>Banen skal slåddes umiddelbart etter bruk av avisningsmidler.</p> <p>Merknad 1: Ved større snømengder eller våt snø (tung snø), hvor det er fare for skade på kunstgresset bør snøfreser benyttes. Merknad 2: Ved bruk av spesialskjær bør man kunne kjøre hele banen på tvers.</p> <p>Løse skjøter og andre skader på kunstgresset skal rapporteres umiddelbart til forvalter og repareres i henhold til leverandørens krav.</p> <p>I forbindelse med vedlikeholdsarbeid skal målbur, hjørneflagg og løst utstyr flyttes til anvist sted.</p> <p>Sandfangkum skal holdes åpen ved at is og snø fjernes</p> <p>Eksterne deponeringsplasser for snø skal avklares før sesongstart</p> <p>Tiltak ved sesongslutt: Banen skal befares etter sesongavslutning</p> <p>Sandfangkummer skal inspiseres og tømmes</p> <p>Ifyllingsmateriale som blir liggende utenfor kunstgressbanen, skal fjernes eller tilbakeføres når vintersesongen er over.</p> <p>Merknad: For oppsamling og gjenvinning av ifyllingsmateriale og for beskyttelse av miljø og underlag bør fiberduk legges under oppsamlingsplass for snø. For å hindre skade på tilstøtende områder som kan skyldes vinterdrift av banen, må det gjøres tiltak for oppsamling av ifyllingsmateriale. Det er behov for å gjennomføre tiltak for at granulater ikke kommer på avveie</p> <p>Ifyllingsmateriale skal tilbakeføres i henhold til kunstgressleverandørs anbefalinger.</p> <p>Merk: Kunstgressleverandør kan ha egne krav til drift, det er derfor svært viktig at drifter vet om eventuelle krav.</p>
--	--

2.16 Utstyr, installasjoner og konstruksjoner

Element	Frekvens for ettersyn
Benker, benk m/bord etc	Ettersyn 1 gang pr. år, eller repareres ved skade
Plantebeholdere og trebeskyttere	
Kunstverk og skulpturer	
Stolper, flaggstenger, sykkelstativ mv.	
Avfallsbeholder og container	
Informasjonsskilt og tavler	
Utstyr for vannaktivitet, brygger, bøyer og ramper etc.	
Gjerder og rekkverk	
Porter, veibommer, sluser	
Overvannsanlegg, stikkrenner, sluk mv.	
Vanningsanlegg, inkl. hydranter og tilleggsutstyr.	
Belysning i parker, aktivitetsanlegg og friområder?	
Toalett på friområder	
Broer, trapper, lettbygg, skur, etc.	
Murer og kanter	
Fontener?	